

Voor de derde keer reisde Anne Provoost naar Zuid-Afrika, waar ze deelnam aan de Nederlandse Boekendagen op uitnodiging van de Universiteit van Suid-Afrika in Pretoria. Haar grootste ervaring bleek echter een toevallig bezoek aan een school.

W e rijden naar de lage school van Atang aan de rand van Bloemfontein. Aan het stuur zit mijn nicht Goedele, een Belgische die hier al veertien jaar dokter is. Haar man groeide op in een township; hij heeft ons duidelijke richtlijnen gegeven. Gewapend met zijn plattegrond rijden we, als enige blanken hier, ter hoogte van het brandweerstation de township Mangaung binnen, over gravelwegen, in een wirwar van straatjes en steegjes met aan alle kanten plakkershutten met latrines in de kale tuintjes. We kennen de veiligheidsinstructies. De belangrijkste is niet te verdwalen. Verder: niet zonder nadenken om het even waar stoppen. Zo weinig mogelijk geld of waardevolle dingen meenemen. Bereid zijn om af te geven wat je hebt zodat er geen geweld wordt gebruikt.

Waarom zijn we hier? Ik ben me er nog niet van bewust, maar ik sta voor de vreemdste, meest unieke auteursontmoeting die ik ooit heb meegeemaakt. Ik ben in dit land voor een lezingentournee, maar daar maakt dit schoolbezoek geen deel van uit. De tournee moet nog beginnen en zal voornamelijk bestaan uit voordrachten en workshops aan universiteiten, met overwegend blanke toehoorders. Het bezoek aan de Atang-school is veeleer toevallig. Goedele gaat er een enveloppe met geld afgeven. Ze kent de school door hun actieve zoektocht naar schenkers. Via de school van haar eigen kinderen ontvangt ze regelmatig oproepen om leerboeken, schrijfgierief, jassen af te staan 'aan de schoolkinderen van Atang'. Opvallend, vond ze, want townshipscholen getuigen met hun problematiek van alcoholisme, gebrek aan middelen en ziekteverzuim doorgaans niet van veel ondernemingszin.

De cash in haar handtas is afkomstig van onze neef uit België. Hij wou een gift doen en vroeg Goedele om een project uit te zoeken. In dit land woedt sinds een paar weken een debat over het niveau van de scholen. De mensenrechtencommissie heeft de Zuid-Afrikaanse scholen 'sinkgate' genoemd. 'Suid-Afrika se skoolkinders kan nie lees nie', koppen de kranten. Nationale toetsen hebben aangetoond dat in de zwarte scholen in het zesde leerjaar slechts 0,1 procent van de leerlingen behoorlijk kan lezen. In de bruine scholen is dat 3 procent en in de

voormalige witte scholen is dat 65 procent. Meer dan tien jaar na Apartheid is die vaststelling voor blank en zwart ontstellend.

Toen Goedele de school belde en vroeg of ze geld konden gebruiken, was het antwoord van de onderdirectrice snel en verrassend. Dankzij een schenking uit Taiwan beschikt de school sinds kort over een behoorlijk aantal computers. De school heeft voor een computerleraar geen salaris, dus de lessen moeten door de kinderen worden betaald. De school heeft 200 aidswezen. Die weeskinderen moeten op dit ogenblik toekijken hoe hun vriendjes computerles krijgen. De onderdirectrice stelde voor de Belgische schenking te gebruiken om een aantal van die

(Eigen foto)

'Mag het ook een

kinderen de kans te geven om een schooljaar lang computerkursus te volgen.

Een onderdeel van het debat over de ongeletterdheid van de zwarte bevolking is het feit dat de zwarte cultuur een orale cultuur is. Er wordt wel verteld, maar niet geschreven. Er wordt goed geluisterd maar nauwelijks gelezen. De Zuid-Afrikaanse regering speelt in op die neiging, en investeert meer in de mobiele telefonie dan in de uitbouw van het digitale netwerk. Een school die tegen die beweging ingaat, en computerlessen aanbiedt aan scholieren op

in een grote, lage zaal met een groep tieners van uiteenlopende leeftijden. Minstens honderdvijftig zijn het er, sommigen lijken geen tien, maar de meeste jongens hebben al de baard in de keel. Hun armoedigheid doet me schrikken, evenzeer als het feit dat ze met zo velen zijn. Drie klassen van graad zes zijn het, één klas bestaat hier makkelijk uit zestig leerlingen.

"Neem een foto", fluistert de onderdirectrice me toe. Ik doe het werktuigelijk, maar uit ervaring weet ik dat ik wat hier aan de hand is niet op foto kan vastleggen. Een keer gekiekt lijken

hand op hun schouders legt. Na de foto wil ze dat ik iets zeg. Het is warm in het zaaltje, de ramen staan wijd open, ik weet niet of ze me achteraan kunnen horen. Ik moet schreeuwen om verstaanbaar te zijn.

"Houden jullie ervan om naar verhalen te luisteren?", probeer ik. "Houden jullie ervan om zelf verhalen te vertellen? Ik ben een verteller van verhalen. Ik ben een schrijver." Ze kijken me wezenloos aan. Is het mijn Engels, mijn accent waardoor ze me niet begrijpen? Of ligt het eraan dat ik in niets lijk op de verhalenvertellers die zij kennen? Hun oogopslag brengt me van mijn stuk. Net zoals overal in Afrika valt me op dat hier twee soorten blikken zijn. Er is de alerte, geboeide blik van nieuwsgierige kinderen zoals je die in elk land tegenkomt, maar ook de waterige, ontstoken blik van de ondervoeding. In het voorbijgaan hebben we in de leraarskamer de stapels boterhammen zien liggen. Voor ieder kind drie sneden brood, waarvan één besmeerd met rode jam. De school neemt het op zich te zorgen dat de kinderen dagelijks minstens één maaltijd krijgen. "Sedert ons voedselprogramma goed loopt, zien we de kinderen groeien", heeft de onderdirectrice gezegd. Hier te staan, voor een klas van honderdvijftig jongeren die alleen op de derde boterham een laagje jam krijgen, vervult me van gêne.

De Afrikaanse verteltraditie verkeert in crisis. Deze kinderen horen minder verhalen dan wij vermoeden. Hun moeders zijn naar de stad gekomen om te werken, ze hebben geen tijd meer om te vertellen

jonge leeftijd, wil ik graag van nabij zien. "Wil de schrijfster de oudsten iets vertellen over boeken", vraagt de onderdirectrice als ze verneemt dat ik meekom.

Op de parking voor de school staat een robuuste vrouw ons op te wachten: de onderdirectrice. Ze leidt ons binnen

deze kinderen vertederend, exotisch, worden het emblemen van een continent en van de westerse mens die op bezoek is. Wat je niet registreert, is de beduimeldheid, de versletenheid van hun synthetische uniformbloesjes, de geur van de grauwheden in hun hemden, de magerte die je voelt als je je